

Csak irodák és üzletházak épülnek Budapesten

Hagyarság tudósítójától —
A Grassalkovitsok telkén, ahol egykor a Nemzeti Színház állt, felelegében száll fölfelől a fehér por. Köveket faragnak

ből és a méregdrága anyagból?... Megfizetik azt ma? No ugy-e. Lakásrendelet, rekvirálás, igazolvány, ácsorgás, kidobás, kálvária — ezt jelenti a lakás.

A közösség a palánkon át élvezzi a munkát

téglát törnek a kőművesek, a süldő nagykatali lányok maitert hordanak s nevetve ütök el a legények kezét, akik derekuk után kapnak. Nyikorognak a talicskák, terhük alatt hajladozik a palló, eseng a vas, a főpallér szájából hull az áldás, mikor észreveszi, hogy a habarcskeverő menyecskék szoknyáját megint nem a szél cibálja.

— Leszálltom holnap a béredet, te kamasz, csak ne hagyj békét az asszonyoknak — döbögja dühösen. Takarodj tégláért!...

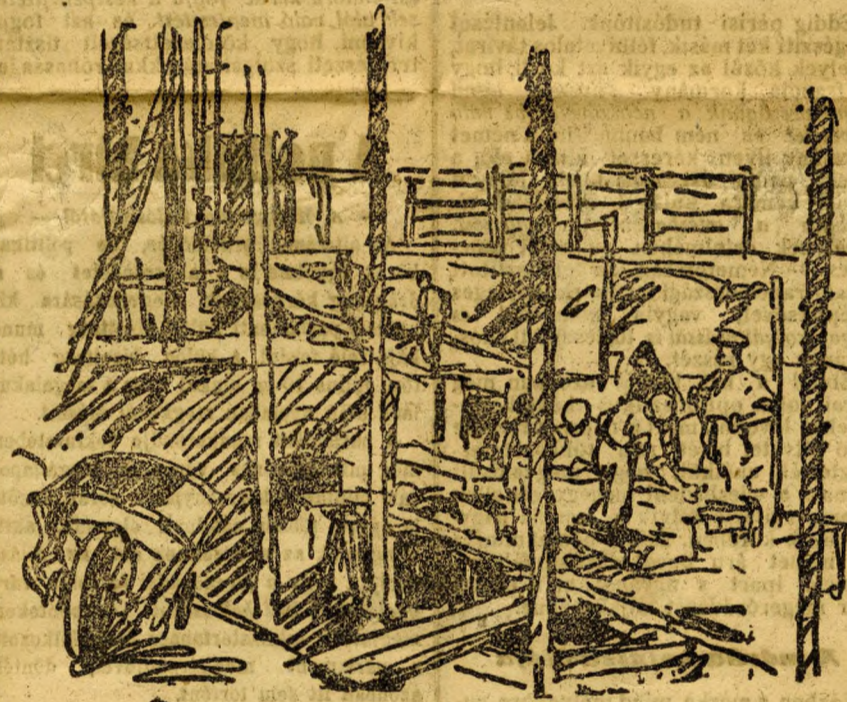
A Múzeum-körút felől a palánkra harsaiva állandó publikum bámulja ezt a csodát. Építenek... suttogják áhitattal. S a vagonlások szeme belefuródnak a régi színház pincéibe, gyönyörrel magyarázzák, hogy milyen szép polgári lakások lesznek itt, ahol egykor masztixillat terjengett az öltözőkben. Az emberek fanatikusan hisznek abban, hogy ahol ma állványpóznák furódnak a pesti égbe és téglarakások állanak, — ott lakások épülnek.

— Polgári lakások?... Ugyan! — mondja a mérnök. Ki akar ma gyökeret eresztetni, ki boldog ma konyhát, fürdőszobát, kamrát kihasítani a drága telek-

A főpallér dirigál

— Az irodahelyiség, az üzlet — az szabad. Vass József miniszter ur tegnap

A póznák töseben rakják a falat

adott szárnyat az üzletek bérének. A kislakások továbbra is nyögni fognak a Lakáshivatal súlya alatt. Olyan önzetlen magyar nincs, aki másnak építsen agyonrendelkezett kislakást. Nagylakást pedig azért nem érdemes építeni, mert az új horribilis bért senki sem tudja megfizetni. Ez a helyzet ma és ezért építünk üzlethelyiségeket.

Ilyen keserű felvilágosítással keringtünk ketten Márton Ferencel és elszorult szívvel keresztük mégis azt a fehér hollót, amelyik tényleg családi fészket rak. Nem találtuk! Nincs. Még csak nem is találkoztunk a járdán heverő téglarakások körül olyan vállalkozóval sem, akinek az engedélye családi házra szólna. Ahol építésre bukkantunk, ott a rejtett vagy nyílt cél: iroda, iroda, üzlet, bank, üzlet...

Ez is becsületes dolog, mert száz meg száz embernek ad kenyereket az építés. De Budapest ma-holnap felpuffad, annyi iroda lesz benne. A régi Nemzeti Színház telkén álltunk s meghatódva hallgattuk, hogy Márkus Emma férje érdeklődött, hogy mikor

hozza a butorokat?... Márkus Emma az egyetlen élőlény, aki újonnan épített lakásba költözhet s aki a kalapos, ékszeres és ruhásüzletekkel teletöltött Grassalkovits-telken képviselőt fogja a művészetet.

Ami most épül a telek Múzeum-körút oldalán, az a viharodzott Nemzeti Muzgó. Illetőleg az utcai fronton üzletek nyílnak majd, a pincében vendéglő és bent az udvaron lesz a mozi.

És mindezt csak ideiglenesen építik, a béreket is csak négy évre szedik be (előre), mert ezen a telken végeredményben mégis csak színház kell, hogy álljon. És mégis jó üzletnek bizonyul. Hihetetlen versenyfutás folyik az építő-vállalat irodájában a helyiségekért. Egy-egy üzlet bére 50-80.000 korona, de ezenkívül kötelező az is, hogy az illető 5-600.000 koronával hozzájáruljon az építéshez.

Ilyen áldozatokkal döntötte meg a tőke azt az állítást, hogy ma nem lehet építeni. Hirtelenében összeállítottuk, hogy mi épül a régi Nemzeti Színház telkén és mibe kerül ez? Lesz egy épület pincével, félemelettel és emelettel, ezenkívül egy mozi. Mindezt három hónap alatt akarják elkészíteni és október elsején már átadják a bérloknak. Dolgozik a telken:

25 kőműves, 2 pallér, 50 férfinapszámos, 40 asszony napszámos, 6 habarcskeverő és 10 állványozó. A kőművesek órábéré 40 korona. Egy kőműves a három hónap alatt 40.000 koronát keres. A 25 kőműves munkabére 3 hónap alatt kerék egymillió korona.

A két pallér és az éjjeli őrkök 3 hónap alatt száz ezer koronát kapnak.

Férfi napszámos: órábéré 80 korona;

női munkaerő: 20 korona óránként; 3 hónap alatt a 40 nő hatszáz ezer koronát kap;

A József-téri két ház, ahol csigák emelték fel a tetőt

az állványozók munkabére pedig háromszáz ezer korona.

Ugyhogy a fizikai munkásoknak közel 3 milliót fog kifizetni a vállalat.

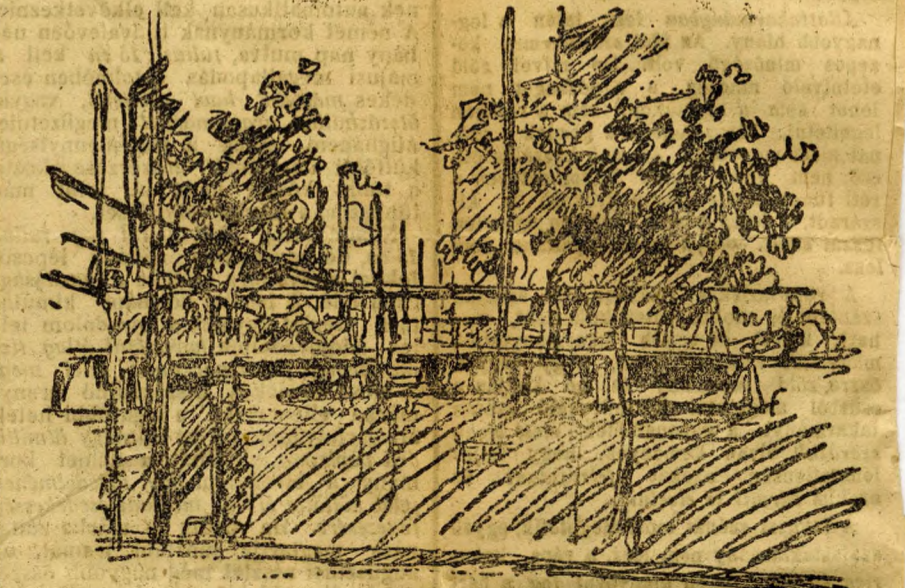
A szellemi munkásokra (építész, tervező, iroda stb.) szintén lehet egymilliót számítani, a lakatos, ács, asztalos, fűves és villany-munkák hozzávetőlegesen 10 milliót emésztenek meg, ha maradnak a mai árak!

Ehhez tessék hozzászámítani a nyersanyagot. A fa- és vasanyag, a téglák, mész, cement, homok talán ki sem tellik egy újabb 10 millióból. Egy szekér homok ma a telekre szállítva 1000 koronába kerül s a szél vigan hordja szét, mintha ingyen volna. Egy téglák 3 korona 20 fillér — ma. Ugyhogy az apróbb kiadásokat is számítva: a főntebb jelzett épületek 32-35 millióba fognak kerülni.

A Kálvin-téren a református egyház telkén más számítás alapján vágott neki az építésnek a vállalkozó. Ezen a telken 8 üzlet lesz és 66 irodahelyiség. Hátral az egyháznak is építenek irodákat. A telket az egyházközség tizenöt évre átadta az építési vállalatnak s a béreket tizenöt évig a vállalat szedi be. Tizenöt év múlva az épület az egyházközség tulajdonába megy át.

Itt a téglányagra 8 milliót, fára 8 milliót, munkabérekre 4 és fél milliót irányoztak elő. De a bérek állandóan emelkednek. Az egész épületre negyven milliót szántak, de ez kevés lesz. A bérlokok négyzetméterenként fizetik a helyiségeket. Üzletbérlet 15 évre egy négyzetméterért 30.000 koronát fizet, irodabérlet 20.000 koronát. Az összeg felét előre ki kell fizetni, a másik felét beköltözködéskor (október 1).

3 hónap alatt egymilliókétszáz ezer koronába kerülnek;

Állványok a Szabványtérén

A vállalkozó panaszkodott, hogy napról-napra újabb és újabb nehézségek vannak. Különösen a szokol ugrása okoz nagy gondot. Az üveget szokolban kell fizetni. De ha téglát köt le ma száz ezer koronával 8 korona 50 filléres áron — nyolc nap múlva értesítik, hogy legnagyobb sajnálatukra, csak a felemelt napi áron tudják a téglát szállítani.

— Attól tartunk, hogy bedöglik ez az építés, mondja az egyik munkás. Ki bírja ezt?

A József-téren két bank építkezett. Mind a kettő amerikai rendszer szerint „főlcsavarta” a tetőt, egyszerűen föl emelték és alatta rakták az új emeletet. Az 5. számú házra negyedik emeletet huztak, már márciusban kezdték és most lesz kész. Közben a harmadik emeleten savartalaui étek a lakók.

Tót állványozó

— Persze, irodák lesznek az új emeleten. Tizenkét új szobát nyertünk és nem kellett hozzá konyháról, fürdőszobáról gondoskodni. Így is 12 millióba került a 12 szoba. Kiszorítottak bennünket a régi helyiségünkből, mondja a bank egyik tisztviselője. Kényszerítésből menekültünk a saját házukba és erre huztunk egy új emeletet.

Egy másik bank a 8-as szám alatt huzatolt három emeletet a házra. A három vakolatlan emelet alatt virágok borulnak ki az ablakon. Márton Ferenc egy borbélyműhelyben kért egy kis székelt, arra tilt a tér egyik szögletében és úgy rajzolta ezeket az amerikai felhuzott házakat. A csöndes József-téren meg-megállnak háta mögött az emberek s egyik megmagyarázza a kíváncsiskodóknak:

— A Lakáshivatal számára rajzolják. Márton éppen a felhőket huzogatta az égen és dühösen hátraszólt:

— Rajzolja a hóhér a Lakáshivatalnak!...

Papp Jenő